

Sygn. akt III AUa 1428/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 kwietnia 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Krystian Serzysko
Sędziowie:	SSA Ewa Drzymała (spr.) SSA Monika Kowalska
Protokolant:	sekr. sądowy Barbara Dudzik

po rozpoznaniu w dniu 10 kwietnia 2013 r. w Krakowie

sprawy z wniosku **J. B.**

przeciwko **Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.**

o prawo do emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy J. B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Krakowie Wydziału VIII Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 sierpnia 2012 r. sygn. akt VIII U 236/12

o d d a l a apelację.

Sygn. akt III AUa 1428/12

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 sierpnia 2012 r. Sąd Okręgowy w Krakowie Wydział VIII Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie J. B. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. z dnia 27 grudnia 2011 r. odmawiającej wnioskodawcy prawa do emerytury.

Sąd Okręgowy powołał przepis art. 32 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) przepisy Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) i uznał, że wnioskodawcy nie przysługuje prawo do emerytury albowiem nie posiada on 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Sąd I instancji podkreślił, że prawo do wcześniejszej emerytury jest uprawnieniem szczególnym, zatem przesłanki warunkujące skorzystanie z tego prawa powinny być interpretowane ściśle a nie rozszerzająco. Wykonywanie określonych czynności na zasadzie

stosunku pracy różni się zasadniczo od wykonywania ich na podstawie innego stosunku prawnego np. spółdzielczej umowy o pracę albowiem różny jest status prawny osób świadczących pracę na zasadzie obu stosunków prawnych, sposób ich wynagradzania .

Zatem uprawnienie do wcześniejszej emerytury jest prawem ściśle pracowniczym i nie przysługuje osobom zatrudnionym w innych niż umowa o pracę reżimach zatrudnienia. Na poparcie swego stanowiska Sąd I instancji powołał wyrok Sądu Najwyższego 25.01.2005 r. I UK 142/04 wydany podobnej sprawie jak niniejsza zgodnie z którym stwierdzono że praca w charakterze członka rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie daje prawa do przejścia na emeryturę w wieku niższym niż podstawowy wiek emerytalny z uwagi na zatrudnienie w szczególnych warunkach , o których mowa w art. 32 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS a przedstawione w art. 32 ustawy o emeryturach i rentach ograniczenie prawa do wcześniejszej emerytury jedynie do wypadków świadczenia pracy w charakterze pracownika nie jest niezgodne z konstytucyjną zasadą równego traktowania (art. 32 Konstytucji)

Zdaniem Sądu I instancji istnieją podstawy do zaliczenia J. B. do szczególnego stażu pracy jedynie okresu zatrudnienia w Spółdzielni (...)w S. , to jest okres od 1.04.1971 do 8.11.1972 r. Przy braku dowodów z odpowiednich dokumentów można bowiem dać wiarę wnioskodawcy, że pracował tam na podstawie umowy o pracę , a zatem jako pracownik najemny nie będąc równocześnie członkiem Spółdzielni (...)w S.. Nie ma dowodów przeciwnych świadczących o tym, aby J. B. łączył z tą spółdzielnią stosunek członkowstwa. Ten stan faktyczny potwierdza zaświadczenie wydane przez(...) w S.

Nie ma natomiast żadnych podstaw do uwzględnienia drugiego ze spornych okresów , to jest zatrudnienia w (...) ponieważ stosunek członkowstwa w ww. spółdzielni sprawia, że nie ma w tym wypadku pracowniczego stosunku pracy choćby nawet wnioskodawca pracował tak jak pracownicy najemni .

Zaliczenie J. B. do szczególnego stażu pracy okresu zatrudnienia na podstawie umowy o pracę w (...) w S. i uznanie , że rozwiązał ostatni stosunek pracy – nie daje mu jednak prawa do emerytury na podstawie art. 184 FUS , bowiem zsumowanie uznanego przez ZUS stażu 12 lat 7 miesięcy i 21 dni oraz okresu od 1.04.1971 do 8.11.1972 daje łącznie 14 lat , dwa miesiące i 28 dni .

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy oddalił odwołanie wnioskodawcy.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł wnioskodawca J. B. zaskarżonemu wyrokowi zarzucając:

1. Naruszenie przepisów postępowania cywilnego poprzez niewłaściwą wykładnię i zastosowanie przepisu art. 233 §1 kpc i art. 328 §2 kpc oraz sprzeczność ustaleń faktycznych z zebrany materiał dowodowy
2. naruszenie prawa materialnego poprzez niewłaściwą wykładnię i zastosowanie art. 32 i 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: Dz. U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) oraz §4 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, poprzez przyjęcie, że wnioskodawca nie spełnia wymogów do przejścia na emeryturę określonych w tych przepisach.

Wskazując na tak sformułowane zarzuty apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i przyznanie mu prawa do emerytury, względnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania oraz zasądzenia kosztów postępowania za obie instancje.

W uzasadnieniu apelujący podniósł, że Sąd pierwszej instancji nie uwzględnił faktu, że pracując w (...) w ramach pełnego wymiaru czasu pracy wykonywał ciągle tylko i wyłącznie prace w szczególnych warunkach. Była to praca uciążliwa dla zdrowia polegająca na czyszczeniu kotłów przemysłowych , wykonywana na potrzeby podmiotów zewnętrznych. Fakt, że był członkiem (...)nie przesądza sam przez się, że pracował w charakterze członka spółdzielni. Sąd I instancji nie odniósł się do zeznań świadków i wnioskodawcy które potwierdziły charakter jego pracy, jako pracy wykonywanej na podstawie umowy o pracę.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest nieuzasadniona.

Zgodnie z art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz. U. z 2004 r. nr 39 poz. 353 ze zm.), ubezpieczonym urodzonym przed dniem 1 stycznia 1949 r. będącym pracownikami, o których mowa w ust. 2-3, zatrudnionymi w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, przysługuje emerytura w wieku niższym niż określony w art. 27 pkt.1 ustawy. Ustęp 2 cytowanego przepisu stanowi, że dla celów ustalenia uprawnień, o których mowa w ust. 1, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia... Na podstawie ust. 4 wiek emerytalny, o którym mowa w ust. 1, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. nr 8 poz. 43 ze zm.) zwanego dalej „rozporządzeniem”. Rozporządzenie to wymienia enumeratywnie rodzaje wykonywanych prac, które uznawane są za pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Paragraf 2 cytowanego rozporządzenia stanowi, że okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy. Zgodnie z §3 rozporządzenia, za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, uważa się okres wynoszący 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczalnymi do okresów zatrudnienia. Na podstawie §4 ust. 1 rozporządzenia pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący: 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W rozpoznawanej sprawie poza sporem było, że wnioskodawca J. B. w okresie od 1 lipca 1985 roku do 4 marca 1992 roku był zatrudniony w charakterze oczyszczacza przemysłowych kotłów parowych lub wodnych w Rolniczej Spółdzielni Produkcyjnej (...) w B. z równoczesnym członkostwem w tejże spółdzielni. Z zaświadczenia o pracy i dochodach ubezpieczonego spółdzielcy z dnia 8 maja 2003r. wynika w sposób jednoznaczny, że wnioskodawca był w spornym okresie zatrudniony w spółdzielni i wynagradzany według zasad obowiązujących członków spółdzielni (według dniówek obrachunkowych). Spór ogniskował się wokół kwestii, czy zatrudnienie to może być uznane jako zatrudnienie wykonywane w szczególnych warunkach w rozumieniu powołanych na wstępie przepisów, uprawniające do wcześniejszej emerytury.

Sąd Apelacyjny w składzie rozpoznającym niniejszą sprawę podziela przyjęty w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd prawny, iż przepisy art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS nie mogą być inaczej rozumiane jak tylko w ten sposób, że prawo do emerytury w wieku niższym niż ogólny wiek emerytalny przysługuje jedynie zatrudnionym w szczególnych warunkach pracownikom (zob. wyroki SN z dnia 25 stycznia 2005 r. I UK 142/04, OSNP 2005, nr 17, poz. 272 i z dnia 18 stycznia 2005 r. II UK 136/04 oraz wyrok NSA z dnia 20 marca 2003 r. SA/Łd 2276/01, Pr. Pracy 2003, nr 9, s. 42), obejmuje zatem pracę wykonywaną w ramach stosunku pracy, a nie stosunku członkostwa w spółdzielni. Zróżnicowanie prawa do emerytury w wieku niższym niż ogólny wiek emerytalny podmiotów w zależności od tego, czy praca była wykonywana w ramach stosunku pracy, czy też na podstawie innych stosunków prawnych w obszarze prawa pracy ma charakter elementarny i wiąże się ze szczególnymi cechami stosunku pracy, które jakościowo odróżniają go od innych stosunków prawnych, w tym także i takich, w ramach których świadczona jest praca. Trzeba więc przyjąć, że stosunek pracy i praca świadczona w jego ramach uzasadniają szczególne uregulowanie sytuacji osób (pracowników), które ją świadczą i ograniczenia prawa do wcześniejszej emerytury z uwagi na wykonywanie zatrudnienia tylko w tym charakterze – pracownika. Status pracownika (stosunek pracy) stanowi cechę relewantną, która daje podstawę wyodrębnienia określonej grupy osób (właśnie pracowników) i usprawiedliwia

inne ich traktowanie w regulacjach prawa pracy aniżeli osób, które statusu takiego nie mają, choć mogą również wykonywać pracę w ramach określonego stosunku prawnego. Ten punkt widzenia znajduje również wyraz i jest uzasadniony na gruncie unormowań prawa ubezpieczeń społecznych, które chociaż swoimi unormowaniami obejmuje nie tylko pracowników jako osoby ubezpieczone, ale w licznych przypadkach właśnie stosunek pracy traktuje w sposób szczególny. Wynikające stąd pewne zróżnicowanie sytuacji prawnej ubezpieczonych powoduje odstępianie od zasady równego traktowania ubezpieczonych (z pracowniczych i niepracowniczych tytułów), chyba że za tym przemawiają w sposób wyraźny i zdecydowany szczególne racje. Racji takich trudno wszakże doszukać się w sytuacji stanowiącej przedmiot rozstrzyganej sprawy. W ocenie dopuszczalności wynikającego z unormowań art. 32 ustawy o rentach i emeryturach z FUS zróżnicowania uprawnień ubezpieczonych nie można pominąć tego, że w dużej mierze stanowi ono konsekwencje wcześniej istniejących mocno zaakcentowanych różnic między pracowniczym i pozapracowniczym ubezpieczeniem społecznym, które wyrażały się między innymi zwłaszcza w szczególnym ukształtowaniu wysokości i zasad opłacania składek na to ubezpieczenie w zależności od tego, czy ubezpieczony wykonywał pracę jako pracownik, czy też jako inna osoba zatrudniona i że ze świadomością tego ustawodawca w przepisach dotyczących wcześniejszej emerytury ukształtował prawo do niej, wiążąc je jedynie z osobami zatrudnionymi w ramach stosunku pracy (pracownikami).

Zasadny jest zarzut apelacji, iż Sąd I instancji w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie odniósł się do zeznań świadków i wnioskodawcy dotyczących sposobu i rodzaju wykonywanej przez wnioskodawcę pracy w spornym okresie w (...), jednakże powyższe uchybienie procesowe pozostaje bez wpływu na wynik sprawy i podjęte rozstrzygnięcie. Świadkowie S. G. i R. B. a także słuchany w charakterze strony wnioskodawca potwierdzili, że w spółdzielni był Zakład (...) i w nim wnioskodawca pracował przy czyszczeniu kotłów parowych i wodnych, które to prace były wykonywane na rzecz podmiotów zewnętrznych. Była to ciężka praca w dużym zapyleniu, w warunkach szkodliwych a robotnicy podlegali kierownikowi brygady i byli wynagradzani w zależności od przerobu, korzystali z urlopów wypoczynkowych. Wszyscy zatrudnieni byli członkami spółdzielni, wpłacali wpisowe zaś w pewnym okresie część wynagrodzenia pracowników zabierała spółdzielnia, która pieniądze te zwracała pod koniec roku. Nie ulega wątpliwości, że taki rodzaj świadczenia pracy zbliżony jest do pracy wykonywanej w reżimie pracowniczym, ale zachodzą też znaczne różnice, które przesądzają, że praca ta wykonywana była w oparciu o stosunek członkostwa w spółdzielni, tym samym stanowisko apelującego, że jego praca w rolniczej spółdzielni produkcyjnej nie różniła się od pracy wykonywanej przez pracowników w ramach stosunku pracy nie jest trafne.

W formalnoprawnym sensie zachodzi bowiem zasadnicza różnica między pracą wykonywaną w ramach stosunku pracy a pracą świadczoną w ramach stosunku członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej. W tym drugim wypadku prawo i obowiązek świadczenia pracy wynika ze stosunku członkostwa w spółdzielni, z którym wiąże się między innymi prawo udziału w jej zarządzaniu poprzez jej organy i inne rozwiązania instytucjonalne właściwe ruchowi spółdzielczemu, co ma określony wpływ na sposób organizacji pracy i podporządkowanie w procesie jej świadczenia. W konsekwencji tego w zestawieniu ze stosunkiem pracy stosunek członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej, w ramach którego świadczona jest praca, wykazuje właściwości jakościowo różne i w związku z tym do pracy wykonywanej przez członków tych spółdzielni zastosowanie mają tylko niektóre, nieliczne (ochronne) przepisy prawa pracy. Pewne faktyczne podobieństwo uwarunkowań i sposobu wykonywania pracy w ramach stosunku pracy i w ramach innych stosunków zatrudnienia, nie może być uznawane za rozstrzygające przy ocenie, czy doszło do naruszenia konstytucyjnej zasady równego traktowania. Decydującą jest natomiast ocena, czy praca wykonywana jest (była) na podstawie stosunku pracy, a więc w charakterze pracownika, czy też na podstawie innego stosunku zatrudnienia. Z okoliczności rozpoznawanej sprawy wynika, że w okresie, którego spór dotyczy, wnioskodawca nie pozostawał w stosunku pracy, lecz wykonywał pracę na rzecz rolniczej spółdzielni produkcyjnej w następstwie ciążącego na nim obowiązku członkowskiego. Zatrudniony był i wynagradzany (z zastosowaniem dniówki obrachunkowej) według zasad obowiązujących członków spółdzielni. Nie ma więc podstaw, by zaliczyć mu ten okres jako okres zatrudnienia w szczególnych warunkach z tej racji, że w tym czasie pracę wykonywał jako pracownik, bo pracownikiem nie był.

W tym stanie rzeczy, uznając apelację za bezzasadną, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.